

DE REFORMATIE

Weekblad tot ontwikkeling van het Gereformeerde leven

Onder redactie van Prof. Dr F. J. J. Buijtenlijk, Dr K. Dijk, Dr V. Hepp en Dr B. Wielenga

Medewerk(st)ers: Dr H. A. van Aidel, Solo; J. van Ansel, 's-Gravenhage; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; W. E. Engelkes, Amsterdam; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr G. R. Kuiper, Haarlem; Meij. H. S. S. Kuiper, Bloemendaal; Dr H. W. Lamah, Assen; Dr C. Linaarboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr F. C. Meijer, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; Dr K. Schilder, Gorinchem; Dr W. J. A. Schouten, Kampen; C. Tazelaar, Amsterdam; Dr J. Thijss, Meppel; Dr H. W. van der Vaart Smit, 's-Graveland; Dr D. H. Th. Vollenhoven, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:

Dr V. HEPP, Paul Krugerstraat 55, Watergraafsmeer.

Drukkers-uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No 58 — Postrekening No 36000.

Abonnement: f 1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.

Voor 't Buitel. en Ned.-Indië f 7.50 (voor Amerika \$ 3) p. jaar.
Advertentiën: 35 ct. p. regel, Familieberichten 25 ct. p. regel.

INHOUD: Geen accentverlegging, maar harmonie V. (Slot).
— Uit de Schrift: Claudia's en Pilatus' vrees (Matth. 27:10, Joh. 19:12). — Kerkelijk Leven: Een moderne geloofsbelijdenis; Gereformeerde dankbaarheid. — Uit het Pol. en Soc. Leven: Geestelijke behoeften en stoffelijke noden IV; „Effatha“ in nood — Kuiper-Bibliografie XXIV — Perschoon. — Kerknieuws.

GEEN ACCENTVERLEGGING, MAAR HARMONIE.

V. (Slot.)

Inhoud der vorige artikelen:

Inzover Dr van der Vaart Smit in zijn „Vorm-en-geest“-artikelen optrekt tegen formalisme en intellectalisme, gaan we ten volle met hem accoord.

Echter achten wij de eigenlijke strekking van zijn artikelen, gelijk wij trachten aan te toonen, inderdaad aan zeer ernstige bedenking onderhevig.

Dit slotartikel heeft minder een polemisch dan een thetisch doel.

Het houdt eenzijdig verband met, maar maakt zich anderzijds geheel los van de besprekingen, in dit blad gevoerd.

Ik wil hierin handelen over de rechte verhouding tusschen het objectieve en het subjectieve, het voorwerpelijke en het onderwerpelijke. Want deze kwestie was de spil, waarom al het geschrevene zich bewoog.

Nu voelt men al dadelijk, dat het niet doenlijk is in één artikel zijn gedachten daaromtrent eenigermate grondig uiteen te zetten. Zelfs een gewone serie van hoofdartikelen, welke volgens redactionele bepaling niet meer dan vijf stukken mag bevatten, ware daartoe niet eens toereikend.

Misschien mag ik daarom korthedshalve wel verwijzen naar het dubbelnummer, dat ik voor „Schild en Pijl“ schreef over „De Waarde van het Dogma“.

Vele punten, welke mij hier zouden moeten bezighouden, heb ik daar min of meer uitvoerig ter sprake gebracht.

Dit kan reeds blijken uit het volgende citaat:

Bij een meer harmonische beschouwing, waarvan in de vorige bladzijden een proeve werd gegeven, wordt zoowel de eenzijdigheid van het dogmatisme als van het anti-dogmatisme vermeden; geen enkele factor, noch objectieve, noch subjectieve, wordt onderdrukt; het intellect niet verheven boven andere zielefuncties, maar ook niet geknucht; de intuïtie niet opgeofferd aan de bezinning noch omgekeerd; de persoonlijkheid niet opgeslokt door de gemeenschap, maar evenmin de gemeenschap opgelost in een optelsom van individuen; de traditie niet zonder critiek aanvaard, maar ook niet zonder vorm van proces terechtgesteld; autoriteits- en persoonlijk geloof niet tegen elkander opgesteld, maar een vredehof binnengeleid.

Men ziet, hoe hierin de voornaamste kwesties, welke nu weer in het geding zijn, worden opgesomd en ook hoe, afgedacht van alle beweringen van een bepaalden schrijver, reeds met alle kracht werd aangestuurd op harmonie.

Meer hoop ik van deze dingen te zeggen, en ook weer buiten alle polemiek om, in een boek, dat voor een deel reeds persklaar ligt en dat al lang zou verschenen zijn, indien mijn werk over Dr Bavinck mij niet een onvoorziën oponthoud had gegeven. Het is dan ook mijn voornemen om, wanneer het boek over Prof. Bavinck geheel gereed ligt en ook eenige kleinere persarbeid door mij is verricht, voornoemde studie, welke handelt over het bijzondere Getuigenis des Heiligen Geestes, zoo God wil met spoed af te werken.

Mag ik mij dan op grond van het bovenstaande verontschuldigd houden, dat ik niet al te diep op de kwesties inga en hier en daar slechts even een stip zet en daarbij bovenal met mijn lezerskring reken?

Ik begin dan mijn stof tot het noodzakelijkste te beperken.

Hoe de begrippen objectief en subjectief in de geschiedenis der wijsbegeerte zich hebben gewijzigd, hoe zij bij alle wetenschappen zich doen gelden, hoe b.v. de natuurwetenschappelijke onderzoeker tegenover zijn object, de natuur, staat, ik laat het alles ter zijde.

Ik neem hier objectief en subjectief alleen in religieusen zin, onder ons Gereformeerde volk bekend als voorwerpelijke en onderwerpelijke.

Het voorwerpelijke betreft daarbij de openbaring Gods in Christus, voor ons kenbaar uit de Schrift, het onderwerpelijke de ervaring, of gelijk ook wel met andere nuanceering wordt onderscheiden: het voorwerpelijke ziet op de kennis der waarheid, het onderwerpelijke op de bevinding.

Tusschen het voorwerpelijke en het onderwerpelijke heeft in menige periode der kerkgeschiedenis spanning bestaan.

Hoe stond het daarmee nu den laatsten tijd?

Laat mij daarbij als uitgangspunt mogen kiezen het jaar 1886, omdat het natuurlijk te ver zou voeren bij de Reformatie der 16de eeuw aan te rangen.

De Dolcantie was noch uitgesproken voorwerpelijke noch uitgesproken onderwerpelijke van aard.

Reeds een enkele blik op haar leidslieden kan daarvoor als bewijs dienen.

Ik herinnerde er al aan, hoe in Dr Kuiper een gelukkige combinatie van het voorwerpelijke en onderwerpelijke werd aangetroffen.

Naast Dr Rutgers, die zich krachtens zijn speciale taak meer op kerkrechtelijk, voorwerpelijke terrein bewoog, stond een Dr van den Bergh, een door en door mystieke figuur, die het zelfs krachtig voor ascetische opnam. Beiden werkten broederlijk samen, waardeerden elkander, werden als tolken van de eene Gereformeerde levensbeschouwing door de mannen van '86 hoog vereerd. Over hen, die nog in leven zijn, zwijg ik nu.

Onder de jongeren, die geesdrift wisten te wekken en ook toen zij ouder werden beslag op het Gereformeerde volk legden, traden onder de thans reeds ontslapenen, het meest naar voren Sikkink, Klaarhamer en Hoekstra, drie mannen, die niemand uitsluitend onder de voorwerpelijken of uitsluitend onder de onderwerpelijken zou durven rangschikken.

Hoewel er onder de predikers uit de dagen der Dolcantie ten deze verscheidenheid was, een verscheidenheid, die er altijd geweest is en ook altijd zal blijven overeenkomstig de verscheidenheid in zielsconstructie, zoo werd toch in de beweging als zoodanig zekere harmonie openbaar.

En die harmonie bleek ook in de kerken der Scheiding te bestaan.

Welke bezwaren men van dien kant ook tegen de vereeniging met de Dolcerende Kerken opperde, zij liepen niet over het voorwerpelijke en het onderwerpelijke.

Daarin was men het juist hartelijk met elkander eens.

Het kan echter niet ontkend, dat na dien tijd een eenzijdige richting zich begon af te tekenen. Deze droeg inderdaad een intellectualistisch, oneventredig voorwerpelijke karakter.

Hoe zij ontstond valt niet moeilijk te verklaren. Voor de tachtiger jaren werd wel de dogmatiek beoefend, maar men nam de oude dogmatiek zoo goed als onveranderd over en vulde die aan, door uit allerlei nieuwere systemen uit te lichten, wat men meende te kunnen gebruiken. Een eenheid groeide hieruit echter niet.

Niemand heeft dit beter geteekend dan Dr Bavinck in zijn Vrije Kerk-artikel van 1882 over „De Wetenschappelijke roeping onzer Kerk“. Hij zegt daarin:

„Zoo huldigen en beoefenen wij een eclecticisme, dat op den duur niet dan nadeelig voor onze

Kerk en haar beginsel doorwerken kan. Zelfs aan bestudeering en doorwerking van de Gereformeerde Theologie heeft het bij ons al te zeer ontbroken. Indien in den lateren tijd onze oogen meer open gingen voor de schatten daarin verborgen, dan is dit toch voornamelijk en allermeeft te danken aan den machtigen invloed van Dr A. Kuiper.“

Helzelfde kon gezegd van de Gereformeerden in de Hervormde Kerk vóór Dr Kuiper optrad.

Maar nu en te Amsterdam door Dr Kuiper en te Kampen door Dr Bavinck de dogmatiek in nieuw banen werd geleid en tot krachtige herleving kwam, maakte dit vooral op het jongere geslacht een geweldigen indruk.

De dogmatiek schitterde als in geen eeuwen.

Men had er behoefte aan die schatten ook aan het volk te toonen. Dr Kuiper was door zijn „Heraut“-artikelen daarin voorgedaan. De proponenten, die de gemeenten ingingen, reproduceerden van den kansel die dogmatiek voor het volk. Maar toen zij die bleven reproduceeren en niet andere er dikwijls om vergaen, verkreeg hun prediking een eenzijdig voorwerpelijke cachet. Daarbij teerden zij niet zelden op wat zij aan de Akademie hadden geleerd en konden zij dogmatisch niets nieuws voortbrengen. De kandidaten, die van de Vrije kwamen gingen gemeenlijk in die richting nog iets verder dan die van Kampen.

Niet dat ze allen zoo waren. Er bleven er, die trouw de harmonie bewaarden. Laat mij hier van de oudere garde der studenten alleen noemen wijlen Dr C. Oranje, laatstelijk predikant te 's-Gravenhage en Prof. P. A. E. Sillevius Smit.

Maar een zekere overhelling naar eenzijdigheid, naar dogmatisme en intellectalisme, kon niet worden ontkend.

Doch niet zoodra merkten de ouderen dit, of zij bleven. Dr Kuiper voorop, alarm.

Dat hielp.

Het kwaad werd bezworen.

Ongeveer tezelfder tijd werd de strijd over de interconfessionele leergeschieden beslecht.

Nu is het heel goed mogelijk, dat in een enkelen prediker en in sommige kerken het dogmatisme en intellectalisme nog naverkt.

Maar het typeert onze kerken niet meer.

Een bepaald jaartal kan hier niet worden aangegeven.

Doch sedert 15 à 20 jaren is de eenigszins intellectualistische periode afgesloten.

Niemand stelde het daarom voor, alsof wij nog midden in die periode staan en er door onze kerken vooral tegen dogmatisme moet gestreden.

In mijn: „De Waarde van het Dogma“ merkte ik op:

„Het dogma heeft twee onverzoenlijke vijanden: het dogmatisme en het anti-dogmatisme. Wie van beide de grootste moet heeten, hangt geheel af van de omstandigheden. In een tijd, waarin het dogma in eere is, dreigt het eerste gevaar van den kant van het dogmatisme... op den huidige dag echter, waarop het dogma een zware campagne heeft te voeren om zijn bestaan, heeft men vooral tegen het anti-dogmatisme op zijn hoede te zijn. Immers, dat laat geen middel onbenut om het dogma afbreuk te doen. Even sterk als het dogmatisme zich door de objectieve factoren in en rondom het dogma voelt aangetrokken, wordt het anti-dogmatisme erdoor afgestooten. Zijn karakterzonde is het subjectivisme.“

Dat anti-dogmatisme heeft ook onze kerken niet geheel onberoerd gelaten. De kennis van Schrift en belijdenis neemt zienderoog af. En dit is het aangrijpende: terwijl in het verdere leven het intellectualisme nog veelszins den scepter zwaait, wordt op godsdienstig gebied een zekere weerzin tegen geloofskennis openbaar. De oorzaken hiervan op te sporen, ligt buiten ons bestek.

Maar genoeg om te bewijzen, dat de strijd tegen het dogmatisme, tegen het eenzijdig nadruk leggen op het eenzijdig voorwerpelijke, locale omstandig-

ENST.

en veel tijd,
aan loopen,
op kantoren

estrekking.

DHOUING VAN
L.
EKEN.

pCt.
ELEENING

en f 100.—,
000.—).

opgesteld van
ot den koers van
o. te Amsterdam.

op 31 Maart a.s.
Maart 1922 af.

n aan bovenstaand
arne toegezonden.
HET BESTUUR.

NHOUWERIJ
J. HOEK

IDDELBURG
che Weg T 250

LISSINGEN
Villapark

ICIAAL ADRES
voor:

rken Monumenten
oorsteenmantels
enz. enz.

IM" - GRONINGEN

E. BOERMA

62 - Telef. 755.

Heerenkleeding
ar Maat.

gevers van dit blad
in:

VAN DE GEREFORMEERDE

IN NEDERLAND.

etische naamlijst.

s-indeeling is op
angegeven. Formaat
f. Prijs 35 cents.

nding na ontvangst
het bedrag.

ant „Allard“

32 :: ROTTERDAM

Jour vanaf f 1.25

unch f 2.—
s f 2.50, f 3 en hooger
met Wijn f 3.—